EUROOPA KOHTU OTSUS (kolmas koda)

20. jaanuar 2011 *

Kohtuasjas C-463/09,

mille ese on EÜ artikli 234 alusel Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha (Hispaania) 20. oktoobri 2009. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 25. novembril 2009, menetluses

CLECE SA,

versus

María Socorro Martín Valor,

Ayuntamiento de Cobisa,

* Kohtumenetluse keel: hispaania.

EUROOPA KOHUS (kolmas koda),

koosseisus: koja esimees K. Lenaerts, kohtunikud D. Šváby, R. Silva de Lapuerta, E. Juhász ja J. Malenovský (ettekandja),

kohtujurist: V. Trstenjak,
kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades märkusi, mille esitasid:

– Hispaania valitsus, esindaja: F. Díez Moreno,

– Euroopa Komisjon, esindajad: J. Enegren ja R. Vidal Puig,

olles 26. oktoobri 2010. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1 Eelotsusetaotlus puudutab seda, kuidas tõlgendada nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiivi 2001/23/EÜ ettevõtjate, ettevõtete või nende osade üleminekul töötajate õigusi kaitsvate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 82, lk 16; ELT eriväljaanne 05/04, lk 98) artikli 1 lõiget 1.

2 Taotlus esitati CLECE SA (edaspidi „CLECE") ja M. Martín Valori ning Ayuntamiento de Cobisa (Cobisa vald) vahelise kohtuvaidluse raames, mille ese oli M. Martín Valori töölepingu ülesütlemine.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

3 Direktiiviga 2001/23 kodifitseeriti nõukogu 14. veebruari 1977. aasta direktiiv 77/187/EMÜ ettevõtjate, ettevõtete või nende osade üleminekul töötajate õigusi

kaitsvate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta (EÜT L 61, lk 26), muudetud nõukogu 29. juuni 1998. aasta direktiiviga 98/50/EÜ (EÜT L 201, lk 88).

4 Direktiivi 2001/23 põhjendus 3 näeb ette, et „[t]ööandja vahetumise korral on vaja tagada töötajate kaitse, eriti nende õiguste kaitse".

5 Direktiivi artikli 1 lõike 1 kohaselt:

„a) Käesolevat direktiivi kohaldatakse ettevõtja, ettevõtte või selle osa ülemineku suhtes teisele tööandjale lepingu alusel toimuva ülemineku või ühinemise tulemusena;

b) kui punktist a ja käesoleva artikli järgmistest sätetest ei tulene teisiti, on üleminek käesoleva direktiivi tähenduses oma identiteedi säilitava majandusüksuse üleminek, mis tähendab ressursside organiseeritud koondamist, mille eesmärk on majandustegevus põhi- või kõrvaltegevusena;

c) käesolevat direktiivi kohaldatakse majandustegevusega tegelevate riigi- või eraettevõtjate suhtes, sõltumata sellest, kas nad tegutsevad kasusaamise eesmärgil või mitte. Riiklike haldusasutuste reorganiseerimine või haldusfunktsioonide üleminek ühelt riiklikult haldusasutuselt teisele ei ole üleminek käesoleva direktiivi tähenduses."

6 Direktiivi artikli 3 lõike 1 esimene lõik sätestab:

„Võõrandaja töölepingust või töösuhtest tulenevad õigused ja kohustused, mis kehtivad ülemineku kuupäeval, lähevad sellise ülemineku tagajärjel üle omandajale."

7 Direktiivi 2001/23 artikli 4 lõike 1 esimene lõik on sõnastatud järgmiselt:

„Ettevõtja, ettevõtte või nende osa üleminek ei saa iseenesest olla vallandamise põhjuseks võõrandaja või omandaja poolt. Käesolev säte ei takista sellist vallandamist, mis võib toimuda majanduslikel, tehnilistel või organisatsioonilistel põhjustel, mis toovad kaasa muudatusi tööjõus."

Siseriiklik õigus

8 Direktiiv 2001/23 võeti Hispaania õigusesse üle 24. märtsi 1995. aasta kuningliku seadusandliku dekreediga nr 1/1995, millega kiidetakse heaks töötajate põhimääruse muudetud tekst (Real Decreto Legislativo 1/1995, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley del Estatuto de los Trabajadores) (*Boletín Oficial del Estado*, edaspidi „*BOE*", nr 75, 29.3.1995, lk 9654; edaspidi „töötajate põhimäärus").

9 Töötajate põhimääruse artikli 44 lõiked 1 ja 2 sätestavad:

„1. Ettevõtte, käitise või iseseisva tootmisüksuse omaniku vahetumine ei lõpeta iseenesest töösuhet; uuele ettevõtjale lähevad üle varasema ettevõtja sõlmitud töölepingust tulenevad ning sotsiaalkindlustust puudutavad õigused ja kohustused, sealhulgas pensioni puudutavad kohustused kohaldatavates erinormides sätestatud tingimustel ning üldjuhul kõik võõrandaja poolt võetud täiendavat sotsiaalkindlustust puudutavad kohustused.

2. Käesoleva sätte tähenduses on ettevõtte üleminek oma identiteedi säilitava majandusüksuse üleminek, mis tähendab ressursside organiseeritud koondamist, mille eesmärk on majandustegevus põhi- või kõrvaltegevusena".

10 Toledo provintsi hoonete ja ruumide puhastusteenuse osutajate kollektiivlepingu artikkel 14 näeb ette:

„Kui ettevõtja, kelle ettevõttes osutab puhastusteenuseid lepingu alusel teine ettevõtja, võtab nende teenuste osutamise ise üle, siis ei ole ta kohustatud jätkama lepingu alusel teenuseid osutanud ettevõtja töötajate kasutamist, kui seda tööd hakkavad tegema tema enda töötajad; ta on kohustatud võtma lepingu alusel teenuseid osutanud ettevõtja töötajad seevastu üle juhul, kui ta soovib puhastusteenuse jätkamiseks võtta tööle uusi töötajaid".

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimus

11 Puhastusteenuseid osutav ettevõtja CLECE sõlmis Ayuntamiento de Cobisaga 27. mail 2003 lepingu munitsipaalkoolidele ja -asutustele puhastusteenuse osutamiseks, ilma seejuures kokku leppimata, et selliste teenuste osutamiseks on vaja kasutada erivahendeid.

12 Selle lepingu alusel töötas M. Martín Valor äriühingus CLECE koristajana alates 25. märtsist 2004.

13 Ayuntamiento de Cobisa teatas 9. novembril 2007 CLECE-le nendevahelise lepingu ülesütlemisest alates 31. detsembrist 2007.

14 CLECE teatas 2. jaanuaril 2008 M. Martín Valorile, et viimane kuulub alates 1. jaanuarist 2008 Ayuntamiento de Cobisa isikkoosseisu, kuna edaspidi puhastab nimetatud ruume viimati nimetatu. Nimelt astub CLECE sõnul Toledo provintsi hoonete ja ruumide puhastusteenuse osutajate kollektiivlepingu artikli 14 alusel Ayuntamiento de Cobisa selle äriühingu asemele kõikide põhikohtuasjas käsitletud töösuhtest tulenevate õiguste ja kohustuste osas.

15 M. Martín Valor tuli samal päeval Ayuntamiento de Cobisa ruumidesse, kuid tal ei lubatud seal töötada. CLECE ei pakkunud M. Martín Valori sõnul talle teist töökohta.

16 Ayuntamiento de Cobisa võttis 10. jaanuaril 2008 tööbörsi kaudu tööle viis töötajat nende ruumide koristamiseks.

17 M. Martín Valor esitas seejärel Juzgado de lo Social nº 2 de Toledo'le hagi CLECE ja Ayuntamiento de Cobisa vastu töölepingu ülesütlemise ebaseaduslikuks tunnistamise nõudes.

18 Juzgado de lo Social nº 2 de Toledo jõudis 13. mai 2008. aasta otsuses järeldusele, et Toledo provintsi hoonete ja ruumide puhastusteenuse osutajate kollektiivlepingu artiklit 14 ei saa asjas kohaldada ja järelikult ei ole võimalik Ayuntamiento de Cobisa vastu hagi esitada. Samuti leidis kohus, et M. Martín Valori töölepingu ülesütlemine CLECE poolt oli ebaseaduslik ja kohustas viimast kas võtma töötaja ülesütlemisele eelnenud tingimustel uuesti tööle või maksma talle 6 507,10 euro suurust hüvitist. Mõlemad võimalused sisaldasid ka M. Martín Valorile saamata jäänud töötasu maksmise kohustust.

19 CLECE esitas 26. detsembril 2008 selle otsuse peale apellatsioonkaebuse Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha'le. Apellatsioonkaebuses väidab CLECE, et Ayuntamiento de Cobisa astus töösuhtesse M. Martín Valoriga vastavalt Toledo hoonete ja ruumide puhastamise kollektiivlepingu artiklile 14 koostoimes töötajate põhimääruse artikliga 44 ning viidatud kohtupraktikaga.

20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et sisuliselt nähtub kohtupraktikast kooskõlas Tribunal Supremo 10. detsembri 2008. aasta otsusega, et hoonete ja ruumide puhastamise kollektiivlepingu sätteid ei saa kohaldada peaettevõtja suhtes, mis

tegeleb teistsuguse tegevusega ning otsustab puhastusettevõtjaga lepingu lõpetamisel asuda ise enda ruume puhastama, võttes arvesse, et seda peaettevõtjat ei saa pidada selle kollektiivlepingu kohaldamisalasse kuuluvaks.

21 Seetõttu soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas direktiivi 2001/23 artikli 1 lõike 1 punktide a ja b kohaldamisalasse jääb selline olukord, kus kohalik omavalitsus otsustab jätkata oma erinevate ruumide puhastamist enda töötajate abil, kuigi enne oli sellega tegelenud koristusettevõtja lepingu alusel, mis öeldi üles, ja nimetatud peaettevõtja võttis nende puhastustööde teostamiseks tööle uusi töötajaid ning arvestades, et tema suhtes ei ole kohaldatav hoonete ja ruumide puhastamise kollektiivleping, mis näeb sellises olukorras ette ülevõtmise kohustuse.

22 Eelkõige küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas põhikohtuasjas tuleb kohaldada tagajärgi, mis tulenevad direktiivi 2001/23 artikli 1 lõike 1 punktide a ja b kohaldamisest, ehkki Toledo provintsi hoonete ja ruumide puhastusteenuse osutajate kollektiivleping ei ole Ayuntamiento de Cobisa suhtes kohaldatav ning selle üksuse erisuseks on see, et tegemist on avalik-õigusliku tööandjaga, millega kaasnevad kooskõlas Hispaania põhiseaduse artikli 103 lõikega 3 erisused töösuhetes.

23 Tribunal Superior de Justicia de Castilla-La Mancha otsustas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmise eelotsuse küsimuse:

„Kas direktiivi [2001/23] kohaldamisalasse, nagu see on määratletud selle direktiivi artikli 1 lõike 1 punktides a ja b, kuulub olukord, kus kohalik omavalitsus jätkab või

võtab üle enda erinevate ruumide puhastamise, millega varem tegeles lepingu alusel teine ettevõtja ja milleks kohalik omavalitsus võtab tööle uued töötajad?"

Eelotsuse küsimus

24 Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib oma küsimusega sisuliselt teada, kas direktiivi 2001/23 artikli 1 lõike 1 punkte a ja b tuleb tõlgendada nii, et need kohalduvad sellise olukorra suhtes, kus kohalik omavalitsus, mis on andnud enda ruumide puhastamise eraõiguslikule ettevõtjale, otsustab viimasega sõlmitud lepingu üles öelda ja hakata ise nimetatud puhastusteenustega tegelema, võttes selleks tööle uued töötajad.

25 Sissejuhatuseks tuleks märkida, et vastavalt direktiivi 2001/23 artikli 1 lõike 1 punktile c kohaldatakse seda direktiivi majandustegevusega tegelevate riigiettevõtjate suhtes, sõltumata sellest, kas nad tegutsevad kasusaamise eesmärgil või mitte.

26 Euroopa Kohus on otsustanud, et direktiivi 2001/23 kohaldamisalast ei jää ülevõtmine välja pelgalt asjaolu tõttu, et omandaja on avalik-õiguslik juriidiline isik, käesoleval juhul kohaliku omavalituse üksus (vt 26. septembri 2000. aasta otsus kohtuasjas C-175/99: Mayeur, EKL 2000, lk I-7755, punktid 29, 33 ja 34, ning 29. juuli 2010. aasta otsus kohtuasjas C-151/09: UGT-FSP, EKL 2010, lk I-7591, punkt 23).

27 Seega ei välista direktiivi 2001/23 kohaldatavust iseenesest selline asjaolu, nagu see esineb põhikohtuasjas, et üks asjaomastest pooltest on kohalik omavalitsus.

28 Vastavalt direktiivi 2001/23 artikli 1 lõike 1 punktile a kohaldatakse seda direktiivi ettevõtja, ettevõtte või selle osa ülemineku suhtes teisele tööandjale lepingu alusel toimuva ülemineku või ühinemise tulemusena.

29 Selles osas tuleneb kindlalt väljakujunenud kohtupraktikast, et selle sätte ulatuse hindamisel ei saa lähtuda üksnes grammatilisest tõlgendusest. Kuna nii direktiivi erinevate keeleversioonide kui lepingulise ülemineku mõistet käsitlevate siseriiklike õigusaktide vahel esineb erinevusi, tõlgendas Euroopa Kohus seda mõistet piisavalt paindlikult selleks, et see vastaks direktiivi põhjendusest 3 tulenevale eesmärgile kaitsta töötajaid tööandja vahetumise korral (vt selle kohta 13. septembri 2007. aasta otsus kohtuasjas C-458/05: Jouini jt, EKL 2007, lk I-7301, punkt 24 ja seal viidatud kohtupraktika).

30 Euroopa Kohus on ka otsustanud, et direktiivi 77/187, mis on kodifitseeritud direktiiviga 2001/23, kohaldatakse alati, kui lepinguliste suhete kontekstis muutub ettevõtte tegevuse eest vastutav füüsiline või juriidiline isik, kes muutub ettevõtte töötajatele tööandjaks (vt 7. märtsi 1996. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-171/94 ja C-172/94: Merckx ja Neuhuys, EKL 1996, lk I-1253, punkt 28, ja 10. detsembri 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-127/96, C-229/96 ja C-74/97: Hernández Vidal jt, EKL 1998, lk I-8179, punkt 23).

31 Samuti on Euroopa Kohus leidnud, et direktiivi 77/178 kohaldamisalasse võib kuuluda olukord, kus ettevõtja, kes on andnud enda ruumide või osa nendest puhastamise ülesandeks teisele ettevõtjale, otsustab viimasega sõlmitud lepingu üles öelda

ning edaspidi ise tagada nende tööde läbiviimise (vt eespool viidatud kohtuotsus Hernández Vidal jt, punkt 25).

32 Sellest järeldub, et esimese hooga ei ole välistatud, et direktiiv 2001/23 kohaldub sellistele asjaoludele, nagu nendega on tegemist põhikohtuasjas, kus kohalik omavalitsus otsustab ühepoolselt üles öelda eraõigusliku ettevõtjaga sõlmitud lepingu ja hakata ise seni sellele ettevõtjale antud puhastusteenustega tegelema.

33 Selleks et direktiiv 2001/23 oleks kohaldatav, peab ülemineku puhul siiski vastavalt direktiivi artikli 1 lõike 1 punktile b olema pärast tööandja vahetumist tegemist oma identiteedi säilitava majandusüksusega.

34 Et otsustada, kas majandusüksus on säilitanud oma identiteedi, tuleb arvestada kõiki kõnealust toimingut iseloomustavaid faktilisi asjaolusid, sh eelkõige ettevõtja või ettevõtte tüüpi, seda, kas materiaalne vara, st ehitised ja vallasvara on üle läinud või mitte, immateriaalse vara väärtust ülemineku ajal, kas uus tööandja võttis üle suurema osa töötajaid või mitte, kas toimus klientide üleminek või mitte, samuti enne ja pärast üleminekut teostatud tegevuse sarnasust ning seda, kas tegevus oli vahepeal peatatud ja kui, siis kui kaua. Siiski on need tingimused vaid kohustusliku tervikliku hindamise üksikud elemendid ning seega ei saa neid hinnata eraldiseisvatena (vt eelkõige 18. märtsi 1986. aasta otsus kohtuasjas 24/85: Spijkers, EKL 1986, lk 1119, punkt 13; 19. mai 1992. aasta otsus kohtuasjas C-29/91: Redmond Stichting, EKL 1992, lk I-3189, punkt 24; 11. märtsi 1997. aasta otsus kohtuasjas C-13/95: Süzen, EKL 1997, lk I-1259, punkt 14; ja 20. novembri 2003. aasta otsus kohtuasjas C-340/01: Abler jt, EKL 2003, lk I-14023, punkt 33).

35 Lisaks on Euroopa Kohus juba eelnevalt märkinud, et kui majandusüksus suudab teatud sektorites toimida märkimisväärseid materiaalseid või immateriaalseid põhivahendeid omamata, ei saa tema identiteedi säilimine pärast seda mõjutava tehingu toimumist põhimõtteliselt sõltuda selliste varade üleminekust (vt eespool viidatud kohtuotsused Süzen, punkt 18; Hernández Vidal jt, punkt 31, ja UGT-FSP, punkt 28).

36 Euroopa Kohus sedastas niisiis, et kuna teatavates sektorites, mille tegevus põhineb peamiselt tööjõul, võib ühise tegevuse raames pidevalt töötavate töötajate rühm moodustada majandusliku üksuse, võib selline üksus säilitada oma identiteedi pärast üleminekut, kui uus tööandja mitte ainult ei jätka kõnealust tegevust, vaid võtab ka üle nii arvu kui oskuste poolest olulise osa tööjõust, keda tema eelkäija eelnevalt selle ülesande jaoks kasutas. Sellisel juhul omandab uus tööandja tegelikult vara organiseeritud kogumi, mis võimaldab üleantava ettevõtte tegevust tervikuna või osaliselt stabiilselt jätkata (eespool viidatud kohtuotsused Süzen, punkt 21; Hernández Vidal jt, punkt 32; 10. detsembri 1998. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-173/96 ja C-247/96: Hidalgo jt, EKL 1998, lk I-8237, punkt 32; 24. jaanuari 2002. aasta otsus kohtuasjas C-51/00: Temco, EKL 2002, lk I-969, punkt 33, ja eespool viidatud kohtuotsus UGT-FSP, punkt 29).

37 Seoses sellega ei ole oluline, nagu see nähtub ka käesoleva otsuse punktist 31, et märkimisväärne osa tööjõust võetakse üle võõrandaja ja omandaja vahel lepingu alusel toimuva ülemineku raames või toimub see senise tööandjaks oleva ettevõtja ühepoolse otsuse alusel – öelda üles üleminevate töötajatega sõlmitud töölepingud –, millele järgneb uue tööandja ühepoolne otsus võtta oluline osa nendest samadest töötajatest tööle samade ülesannete täitmiseks.

38 Nimelt kui tööjõust olulise osa ülevõtmise puhul oleks ülevõtmisega direktiivi 2001/23 tähenduses tegemist üksnes lepingu alusel toimunud ülevõtmise puhul, jääks selle direktiiviga taotletud töötajate kaitse täielikult tööandjate meelevalda ning viimastel

oleks võimalik selle direktiivi kohaldamisest kõrvale hoida lepingu sõlmimata jätmisega, mistõttu kannataksid üleantavate töötajate õigused, mis on aga tagatud direktiivi 2001/23 artikli 3 lõikega 1.

39 Loomulikult, nagu see nähtub ka Euroopa Kohtu praktikast, on selline puhastusteenus niisugusena, nagu on tegemist põhikohtuasjas, peamiselt tööjõul põhinev tegevus (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused Hernández Vidal jt, punkt 27; Hidalgo jt, punkt 26, ning Jouini jt, punkt 32) ja järelikult võib töötajate kollektiiv, mida seob ühine pidev puhastustegevuse teostamine, olla teiste tootmistegurite puudumisel käsitatav majandusüksusena (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Hernández Vidal jt, punkt 27). Siiski on vajalik, et vaidlusaluse tehingu järel säiliks viimati nimetatud üksuse identiteet.

40 Selles osas nähtub eelotsusetaotlusest, et Ayuntamiento de Cobisa võttis selleks, et läbi viia seni CLECE-le antud enda koolide ja ruumide puhastamine, tööle uued töötajad, ilma selleks tegevuseks seni CLECE poolt kasutatud töötajaid üle võtmata; samuti ei võetud üle selle ettevõtte materiaalseid või immateriaalseid põhivahendeid. Sellistel tingimustel seisneb ainuke seos CLECE teostatud tegevuste ja Ayuntamiento de Cobisa poolt üle võetud tegevuste vahel asjaomase tegevuse esemes, nimelt ruumide puhastamises.

41 Ainuüksi asjaolu, et CLECE ja Ayuntamiento de Cobisa teostatav tegevus on sarnane või isegi identne, ei võimalda järeldada ühe majandusüksuse identiteedi säilimist. Tegelikult ei saa sellist üksust võrdsustada vaid tegevusega, mille eest ta vastutab. Sellise üksuse identiteet on seotud ka muude elementidega, nagu selle personal, selle juhtivpersonal, selle töö korraldamine, tegevusmeetodid või käesoleval juhul veel selle käsutuses olevad töövahendid (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsused Süzen, punkt 15; Hernández Vidal jt, punkt 30, ja Hidalgo jt, punkt 30). Eelkõige ei saa sellise

majandusüksuse identiteet, nagu on tegemist põhikohtuasjas ja mis põhineb peamiselt tööjõul, säilida juhul, kui olulist osa selle tööjõust ei võeta omandaja poolt tõenäoliselt üle.

42 Eeltoodust järeldub, et hoolimata võimalikust siseriiklike kaitsvate normide kohaldatavusest, ei näita põhikohtuasjas varem CLECE-le antud puhastusteenuste läbiviimise ülevõtmine Ayuntamiento de Cobisa poolt iseenesest, et tegemist on üleminekuga direktiivi 2001/23 tähenduses.

43 Järelikult tuleb esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 2001/23 artikli 1 lõike 1 punkte a ja b tuleb tõlgendada nii, et need ei kohaldu sellise olukorra suhtes, kus kohalik omavalitsus, mis on andnud enda ruumide puhastamise eraõiguslikule ettevõtjale, otsustab viimasega sõlmitud lepingu üles öelda ja hakata ise nimetatud puhastusteenustega tegelema, võttes selleks tööle uued töötajad.

Kohtukulud

44 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule märkuste esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (kolmas koda) otsustab:

Nõukogu 12. märtsi 2001. aasta direktiivi 2001/23/EÜ ettevõtjate, ettevõtete või nende osade üleminekul töötajate õigusi kaitsvate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta artikli 1 lõike 1 punkte a ja b tuleb tõlgendada nii, et need ei kohaldu sellise olukorra suhtes, kus kohalik omavalitsus, mis on andnud enda ruumide puhastamise eraõiguslikule ettevõtjale, otsustab viimasega sõlmitud lepingu üles öelda ja hakata ise nimetatud puhastusteenustega tegelema, võttes selleks tööle uued töötajad.

Allkirjad